

Amb data 26 de març de 2019, el Consell Metropolità de l'AMB va aprovar l'Avanç de Pla Director Urbanístic Metropolità (PDUM) trobant-se en el moment present en període d'informació pública dins del que els col·legis professionals d'Arquitectes, Economistes, Enginyers de Camins i Enginyers Industrials, integrats des de 2011 a la Comissió Intercol·legial de Territori i Urbanisme, formulem la present al·legació.

La fase d'Avanç d'un PDU és una fase en la que l'administració pública competent ha d'exposar els treballs de reconeixement, formulació de diagnòs, definició de reptes, prioritats i formulació de les possibles alternatives per assolir els objectius proposats.

L'urbanisme és una matèria en la que hi conflueixen una gran diversitat de disciplines del coneixement i aquesta configuració transversal és la que ens motiva a cooperar entre les diferents disciplines per tal d'enriquir la qualitat del PDUM, un projecte que afecta a l'àmbit més central de Catalunya, el territori que suporta més pressions, el més determinant per al futur no sols de la regió metropolitana sinó de tot Catalunya.

Sota aquestes premisses formulem les següents consideracions a l'Avanç del PDU Metropolità:

- El PDUM té un àmbit administratiu que abasta els 36 municipis de l'AMB. Aquests límits administratius imposats per la vigent divisió administrativa del territori no poden amagar el fet que la dimensió de la regió metropolitana és més extensa que la de l'AMB de manera que qualsevol anàlisi, estratègia i proposta que no parteixi de l'escala real del territori, estarà mancada de realisme tant a nivell de reconeixement territorial i de diagnòs, com de coherència a l'hora de formular estratègies i propostes.
- L'àmbit del PDUM és tant sols l'àrea més central d'una RMB configurada, entre altres, a l'entorn dels grans sistemes d'espais naturals, condicionada per les necessitats i disponibilitats dels recursos bàsics (aigua, energia), per les xarxes de serveis i subministraments, per les xarxes de transport i comunicacions i els reptes en matèria de mobilitat de persones i mercaderies, les grans àrees destinades al sistema productiu, els teixits urbans destinats a satisfer les necessitats de benestar de la població, o la xarxa d'equipaments. La magnitud i concentració dels fluxos a escala de regió metropolitana no permet abordar el PDUM solament mirant endins sinó que requereix analitzar el seu encaix amb la regió metropolitana a les diferents escales que requereix cada matèria.

- A tall d'exemple, manca una anàlisi de les xarxes bàsiques de mobilitat d'alta capacitat, tant viària com ferroviària, que caldria fer, com a mínim, en l'àmbit de la RMB, i relacionar-les amb el model territorial que proposi el PDU. Cal que sigui una anàlisi funcional (temps de desplaçament, accessibilitat ...), i no tant sols morfològica. El document planteja que cal apostar per aquelles inversions en mobilitat que permetin transportar més persones amb menys recursos i, d'aquí, en dedueix l'aposta per la xarxa d'autobusos. Això pot estar bé en teixits urbans que puguin permetre un pas àgil dels autobusos, però no és realista en teixits molt densos i amb poc espai per a reservar carrils per al bus. Si el ferrocarril ha de ser peça clau del nou model de mobilitat, el PDU hauria d'entrar en la comprensió/definició de la xarxa actual i futura, i en particular a reservar els espais auxiliars necessaris (tallers, cotxeres, terminals de mercaderies, etc...). La xarxa viària d'alta capacitat tindrà un funcionament significativament diferent de l'actual en l'escenari de la desaparició dels peatges, que hauria de ser analitzat i tingut en compte. Cal tenir en compte la distribució de mercaderies i les reserves (i normativa) de sòl que es necessitaran per a desenvolupar aparcaments de camions i punts de trencament de càrrega.
- Formular l'estratègia de l'Avanç del PDU a partir de quatre grans alternatives i apostar per l'alternativa més idònia solament des del punt de vista ambiental, suposa fer dependre única i exclusivament del vector ambiental les alternatives que condicionen l'estratègia global del PDUM. L'entorn metropolità i la seu posicionament a nivell global no pot deixar d'incorporar els vectors econòmics, socials, la vertebració de les xarxes, l'escala de la governança, la capacitat del públic per respondre als reptes inversors, etc... com a vectors de les possibles alternatives. Una cosa és que dins del rosari de la tramitació administrativa d'un PDU, l'avaluació ambiental sigui el primer filtre i s'hagi de singularitzar en fase d'Avanç, i l'altra és que les alternatives estratègiques del PDUM no es formulin des del conjunt de vectors que configuren allò que succeeix en aquest territori, dels reptes que cal afrontar i de les prioritats establertes atès que els recursos són més limitats que els reptes.
- El fet de que l'Avanç de PDUM no contingui una mínima reflexió sobre prioritats, es palpa quan juxtaposa el relat sobre diverses matèries sense entrar mai a l'abast qualitatiu de cada vector i de formular una proposta urbanística des d'una mentalitat de governar urbanísticament un territori. Governar implica decidir i prioritzar mentre que del PDUM no se'n dedueix cap línia clara ni cap criteri de prioritat per fer front als múltiples i diversos reptes que relata.

- De la mateixa manera que estariem d'acord que el PGM de 1976 va néixer amb uns reptes clars pel que fa a la descongestió de Barcelona i fer front als dèficits de zones verdes, equipaments, mancances en la urbanització de carrers, etc. L'Avanç del PDU Metropolità hauria no solament d'enumerar i analitzar una gran diversitat d'aspectes sinó també establir prioritats. L'Avanç de PDU no incorpora cap criteri de prioritat i cal admetre que tot no es pot fer i, per tant, cal prioritzar.
- El PGM vigent ha tingut un impacte positiu tant en la descongestió de Barcelona com en reequipar les seves ciutats. Allò que avui es troba, en termes comparatius, en pitjors condicions són les grans taques del sistema productiu que arrossegueu la manca de competitivitat pels dèficits urbanístics i no urbanístics acumulats (manca de transport públic, manca d'aparcament, manca de manteniment i neteja dels polígons, diversitat de normes urbanístiques, fragmentació parcel·lària, manca de finestreta única, etc...). Els entorns d'activitat econòmica han estat el germà pobre de l'atenció urbanística. Trobar els mecanismes per posar al dia els entorns d'activitat econòmica és reconèixer que la generació de valor és condició prèvia per a poder proposar polítiques de redistribució de la riquesa. El desmembrament de l'estat del benestar juntament amb la llarga digestió que necessita encara el sector públic per a ajustar l'elevat nivell d'endeutament, fan del tot prioritari apostar per la generació de valor i posterior redistribució amb l'objectiu de garantir la cohesió social.
- La segona prioritat és la transició energètica. Apostar per la sostenibilitat i transició energètica vol dir una economia baixa en carboni, reducció de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, xarxa de transport de persones i mercaderies, sostenibilitat en matèria d'aigua, energia, residus, aire. La transició energètica hauria de ser l'altra gran prioritat del PDUM que ha d'articular un metabolisme urbà més eficient. Per exemple seria convenient que la normativa urbanística i d'edificació inclogui de manera expressa mesures impulsores del canvi de model energètic. Si això no s'estableix com a obligació des del PDUM, després és difícil introduir aquests temes nous. Així, qualsevol edificació/desenvolupament urbanístic, de la mida que sigui, caldria que inclogués un examen d'opcions tecnològiques i de governança de cara a la transició energètica, adequades per al cas i territori en qüestió. També la transició energètica implica constituir reserves de sòl per captar radiació solar o fluids eòlics. Per tant, la transició energètica és un repte que demana respostes des de l'urbanisme.

- El PDUM inicia la seva formulació quan l'escala real metropolitana ha sigut l'objecte del Pla Territorial Metropolità, quan està en tràmit el PTS de l'Habitatge, quan les principals peces de creixement urbanístic han estat objecte d'altres PDU (AREs, 3 Xemenèies, Centre Direccional de Cerdanyola, sistema costaner, etc...), i quan una part important dels plans sectorials ja són vigents. L'espai que el planejament territorial general, parcial i sectorial així com els diferents PDU vigents, ha deixat al PDUM no és un àmbit geogràfic i competencialment net. Aquest fet fa més evident que el PDUM ha de respirar a l'escala global més que circumscriure's a l'escala dels àmbits geogràfics intersticials i competencials que li han deixat el planejament territorial i urbanístic heretats. Però, admesa la dificultat d'encaix del PDUM, el que no pot passar per alt són les capes que li són pròpies i exclusives: la governança del territori, l'escala o escales de planejament que han de desenvolupar el PDU (en lloc s'apunta l'estratègia de planejament general que haurà de seguir al PDUM), la solidaritat intermunicipal, les bases econòmiques de repartiment dels beneficis i càrregues del planejament a escala de l'AMB o la col·laboració públic-privada en matèria de xarxes i de transformació del territori.
- L'àmbit del PDUM trinxat a nivell geogràfic i competencial constitueix una alerta del risc de judicialització al llarg del seu tràmit i posterior a aquest. Acotar els continguts normatius per tal de blindar la seguretat jurídica del PDUM, semblaria un criteri bàsic a seguir. Per tant, malgrat que l'article 23 de la Llei 23/2010, de 3 d'agost, va atorgar a l'AMB àmplies competències urbanístiques a incloure en el PDUM (continguts que van molt més enllà dels que poden tenir la resta de PDU formulats a l'empara del TRLU), seria raonable prioritzar la seguretat jurídica dels continguts normatius.
- La realitat metropolitana mostra un territori amb un alt nivell de consolidació i en el que les oportunitats de creixements en extensió són molt limitades i caldrà buscar la resposta a les necessitats actuals i futures en matèria d'habitatge i d'activitats econòmiques, a través dels processos de renovació urbana. El mateix temps, és un fet ja constatat que la renovació urbana no prospera per manca de viabilitat econòmica. Davant d'això, el PDU hauria d'incorporar criteris i estratègies per a poder realment confiar en el mecanisme de la renovació urbana.
- Les contradiccions abans apuntades posen sobre la taula una qüestió sobre la que l'Avanç del PDUM no aprofundeix: l'alternativa escollida pel PDUM de delimitar una malla de punts d'intensificació urbana que facilitin implantar els serveis, no incorpora cap quantificació del seu potencial en m<sup>2</sup> de sostre o nombre d'habitatges.
- L'Avanç de PDU estima, en l'escenari tendencial, que es crearan 253.000 noves llars (2017-2042) quan el potencial del planejament vigent sols dona per 116.000. Vol dir que 137.000 llars haurien de reubicar-se fora de l'AMB. Un repte d'aquesta importància i abast, mereix una anàlisi, diagnòsi i estratègia a l'escala territorial del mercat d'habitatge.

- Un desajust tant evident entre formació de noves llars i potencial d'habitatges segons planejament vigent, fa del tot necessari que el PDUM hagués incorporat com a possible alternativa l'augment d'edificabilitat i/o l'augment de densitat d'algunes claus urbanístiques del PGM. Aclarir quina resposta podria arribar a donar la ciutat construïda és un exercici previ a l'enunciat de que 137.000 llars s'hauran de reubicar fora l'àmbit de l'AMB. La pobresa de les alternatives formulades i la manca d'avaluació de les alternatives deixa en una enorme feblesa qualsevol conclusió.
- Si en el termini de 15 anys, l'Avanç de PDUM es planteja l'obligació de donar compliment al principi de solidaritat urbana contingut a l'art. 73 de la Llei 18/2007 del dret a l'habitatge, ha de generar un nombre d'HPO equivalents al 15% de tot el parc. Això vol dir que es necessiten l'equivalent a 194.000 HPO quan tot el potencial de creixement del PGM vigent és de 116.000 habitatges. Malgrat que no tot aquest repte hagi d'assolir-se a través de la construcció d'HPO, és evident que la magnitud del repte legal no és assumible en el termini de 15 anys. El PDUM ha d'afrontar la realitat per dura que sigui i ha de proposar reptes assumibles i estratègies realistes.

Allò que esperem del PDUM és absolutament transcendent no sols pensant en l'àmbit dels 36 municipis de l'AMB sinó de la RMB i de tot Catalunya. La present al·legació dels col·legis professionals la formulem des de la independència que ens dona el nostre estatut i amb la voluntat de construir el millor PDUM i, en aquesta direcció, sàpiguen que poden comptar amb la nostra lleial col·laboració en tot allò que permeti millorar i impulsar el PDUM.

Assumpció Puig i Hors  
Degana del Col·legi d'Arquitectes  
de Catalunya

Anton Gasol Magriñà  
Degà del Col·legi d'Economistes  
de Catalunya

Oriol Altisench i Barbeito  
Degà del Col·legi d'Enginyers de Camins,  
Canals i Ports de Catalunya

Josep Canós i Ciurana  
Degà del Col·legi d'Enginyers  
Industrials de Catalunya